

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

ÅRSSKRIFT

**Borupris' Venner
2006**

Redigeret af
Hans Jørgen Heegaard,
Preben V. Andersen
og
Bertel Hansen

FUGLEBJERG 2006

ÅRSSKRIFT

Borupris' Venner 2006

Redigeret af
Hans Jørgen Heegaard,
Preben V. Andersen
og
Bertel Hansen

FUGLEBJERG 2006

Dette årsskrift er udgivet med støtte fra Fuglebjerg Kommune og vort medlem P.H. Sørensen, Slagelse.

Foreningen "Borupris' Venner" har hjemsted i Fuglebjerg kommune. Foreningen, der afløste "Institutionen Borupris' Venner", blev stiftet 17. maj 1990, og har til formål med udgangspunkt i middelalderlandsbyen Borup i Borupris og tilgrænsende områder i Fuglebjerg kommune at bidrage til fortsat undersøgelse af og udbredelse af kendskabet til samvirket mellem mennesket og dets omgivende natur gennem tiderne.

Vignetten på titelbladet, der er tegnet af professor, dr. phil. Axel Steensberg, viser, hvordan man opvarmede stenene på et bål over kogegruben, inden kødet blev lagt i. Årsskriftet er trykt i 150 eksemplarer.

Trykt hos Nymedia - Møns Bogtrykkeri

Forord

Foreningens virke og formål er, som også tidligere skrevet, at udbrede kendskabet til områdets historie, og fortrinsvis ikke mindst den historie, der findes indenfor grænsen for Fuglebjerg Kommune, og her igen med stor vægt på Borup Ris området.

Foreningens bestyrelse stræber efter at opfylde dette formål.

Der er på generalforsamlingen i 2005 fremsat forslag til et andet navn for foreningen "Borup Ris' Venner", da foreningen ud fra en tidligere generalforsamlings vedtagelse har udvidet sit virke til at gælde for hele den nuværende Fuglebjerg Kommune, altså ikke kun historiske artikler om Borup Ris området, men historiske artikler i al almindelighed for hele det område, der endnu har betegnelsen Fuglebjerg Kommune.

Derfor har det været et ønske, at navnet på foreningen bliver ændret, så hurtigt som muligt, således at navnet bliver bedre dækkende for foreningens virke.

Da Fuglebjerg Kommune indgår i den nye storkommune fra 1. januar 2007 og bliver til Næstved Kommune, vil det måske være af betydning, at vor forening er med til at bibeholde det oprindelige formål.

Men gode forslag efterlyses og vil blive modtaget med tak af bestyrelsen.

Medlemstallet er stadig ikke det bedste, der ikke megen tilgang af nye medlemmer, hvilket godt kan give anledning til bekymring for foreningens fremtid. Bestyrelsen henstiller derfor til de nuværende medlemmer om eventuelt at yde en indsats med at reklamere for foreningen, for derved at få en tilgang af nye medlemmer.

Foreningen har igen i år modtaget et tilskud fra Fuglebjerg Kommune på 1.000,- kr., hvilket foreningen takker mange gange for.

Ligeledes takker foreningen ikke mindst P. H. Sørensen, Slagelse for et tilskud på 2.000,- kr.

Disse tilskud giver mulighed for at fastholde medlemskontingentet uændret.

Dette årsskrift kommer vidt omkring med artikler der indeholder noget om de gamle veje i Gunderslevholms skove, lidt om landsbyen

Vinstrups historie og hertil ikke mindst en artikel her fra kommunen, der handler om vejretigheder, der endte på herredstinget. Denne artikel er skrevet af den mangeårige historiske skribent tidligere overlærer Erling Petersen, Fuglebjerg.
Marts 2006.

H. J. Heegaard
Formand

Oldtids- og hulveje.

af H.J. Heegaard

Veje opstod, fordi der var et behov.

Så enkelt var det.

Moderne vejes linjeføring skærer sig suverænt gennem landskabet uden hensyn til terrænets beskaffenhed, det være sig jordbundsforhold, vandløb, ejendomsskel m.v. Det er i dag næsten kun økonomien, der kan tvinge vejkonstruktøren til at ændre en én gang vedtaget vejføring.

Med denne moderne vejteknik, der er rigtig slået igennem indenfor de sidste hundrede år, hvor motorvejene går uden om byerne, og husene vender ryggen til vejene, kan man roligt sige, at en årtusind gammel tradition er blevet brudt.

Det intime samspil der var mellem vej, natur og ikke mindst beboelse, eksisterer i store træk ikke mere.

Lige så gammelt, som behovet er for transport og vognkørsel, er kravet til vejene om at undgå bratte stigninger og fald, bløde sumpede områder og vandløb. Derfor bugtede de gamle veje sig gennem landskabet, omtrent som højdekurverne på et kort og med tendens til lige som disse at følge et bestemt niveau, uden om højdedrag og uden om lavninger.

Vejenes placering er så at sige kun bestemt af deres yderpunkter, som stedet hvorfra og hvortil færdslen skulle gå, og hertil også hvilket formål vejene skulle have.

Kendskabet til, hvordan oldtidsvejene i almindelighed så ud, og præcist hvor de gik, er stærkt begrænset. Der er dog fundet enkelte vejstrækninger der ved udgravninger viser en brolægning eller rester af en plankebelægning, meget ofte i tidligere sumpede vandlidende områder og i områder der i dag ligger hen som naturområder, og hvor opdyrkningen først sent er foregået.

Også rester af enkelte broer og deres konstruktioner er fundet fortrinsvis i ådale og andre vandlidende områder.

Men det hænder dog, at der findes en stump vej, der enten er forstærket med en tømmerkonstruktion, eller andre materialer i hvilken der indgik sten. Det er normalt oldtidsvejene, man her kan finde, og meget ofte i forbindelse med forholdsvis afsides beliggende områder, hvor der har været en form for spredt bebyggelse, det vil f.eks. sige i hedeegne og gamle skovpartier, hvor man kan finde stumper af de veje, der ofte har en forbindelse til tidlig middelalder.

Vejarealet på hede- og i vandlidende områder og vejområder i skovområder viser sig at være af forskellig karakter.

Hedens veje har ikke haft en enkelt skarpt afgrænset kørebane, men et bredt bælte med adskillige vejspor der skiftevis er parallelløbende og krydsende, og vejene i vandlidende områder kan have været sten- eller plankebelagte.

Hvorimod vejarealet i skovpartierne for det meste er ret sammenløbende i enkelte kørebaner, hvor vejene efterhånden udviklede sig som mere eller mindre slidte dybe hulninger mellem træerne, de såkaldte hulveje.

Datidens fordringer til en vej indskrænkede sig til, at det skulle være synligt, hvor vejen gik, og den måtte være bred nok til én vogn, mødtes to, skulle der være plads til, at den ene kunne køre udenfor vejen.

Fælles for vejsystemerne gælder, at man ved færdsel i terrænet hele tiden søgte hen i det spor, der syntes mest fremkommeligt. Var disse spor for opkørte søgte færdslen, så vidt det nu var gørligt, uden om, og derved blev der dannet nye spor.

Veje i vandlidende områder blev kun brugt, hvis det var fordelagtigt at bruge dem tidsmæssigt, eller det var en meget befærdet strækning, f.eks. til mølle eller kirke. Det krævede et stort arbejde at belægge vejstrækninger med sten og planker, og ikke mindst eventuelt at bygge en mere eller mindre primitiv bro.

Den største vanskelighed med gamle veje er at tidsfæste deres alder. Normalt kan man intet sige om, hvornår de er blevet anlagt, og hvem der brugte dem, hvis man da ikke finder efterladenskaber under vejene eller kan foretage en kulstofanalyse af planker fundet i vandlidende vejområder.

Oldtidsveje er en fællesbetegnelse for veje, der har eksisteret før vikingetiden.

Af sådanne veje kendes op til godt et halvt hundrede i Danmark, men der kendes ikke nogen af disse i Fuglebjerg-området.

I vikingetiden, det vil sige tiden mellem ca. 900- og 1200-tallet, foregik der mange udflytninger med oprettelse af talrige landsbyer på grund af det stigende befolkningstal, et overskud af personer der var bestemt af bedre klimatiske forhold og deraf bedre levevilkår. Det krævede nye opdykningsområder, der skulle kultiveres, og skovområder, der skulle ryddes, dette skete også i de vanskeligt tilgængelige eller øde og bevoksede områder, og herved bredte sig efterhånden et helt net af nye landsbyer og vejsystemer.

Det foregik over hele landet.

Det er altså ikke så få af vore landsbyer, der kan skrive deres historie fra denne tidsalder.

Her i det gamle Gunderslev Sogn med dets store og gamle skove kendes der tre landsbyer med tilhørende dyrkningsområder fra denne tid: Rejnstrup, Skov-Kastrup og Tokkerup.

Det vil sige, at der i den sene middelalder også måtte skabes et vejnet mellem de nye landsbyer, altså en voldsom forøgelse af vejsystemerne overalt i Danmark, hvilket også smittede af på Gunderslev Sogn.

Der blev brug for mange nye vejspor mellem bebyggelserne, bl.a. til den tilhørende kirke, mølle, marked, håndværkere, retsmyndighed og den nærmeste købstad.

Ud over det ganske land kom vejene til at strække deres net af lyse striber i landskabet. De forbandt byerne med hinanden, forgrenede sig over markerne, forgrenede sig gennem dybe skove og øde egne, og nåede ud til selv den fjernest liggende landsby.

Slægtled efter slægtled har brugt disse veje, og en stor del af befolkningens daglige liv er foregået ved hjælp af vejene, og det var da også bønderne, der boede ved vejene, der ifølge landskabslovene skulle holde disse ved lige, og sådan var det gennem århundreder.

De gamle veje, der er fundet fra denne tid, viser at nogle er udført, i hvert fald i de lavtliggende områder, med en brolægning bestående af store sten af forskellig størrelse. Men sådanne befæstede veje var ret

sjældne, og der er ikke fundet mange af dem. Som regel nøjedes man med den vej, som vognhjulene sled i jorden, som dog havde den ulempe, at den kun kunne bruges, hvis føret var tørt, eller jorden var frossen.

I det gamle Gunderslev Sogn er de gamle vejsystemer fra middelalderen kun bevaret i ringe omfang, dog kan man ved brug af sin fantasi finde og iagttage nogle af de gamle veje/hulveje i bl.a. Gunderslevholms skove.

For at finde disse veje er den første betingelse, at der foretages en mere nøjagtig placering af landsbyerne i sognet, også de der nu er forsvundet, hertil ligeledes gamle møller, kirker og tilstødende landsbyer. Med disse oplysninger som udgangspunkt kan man begynde med at lede efter eventuelle synlige spor af vejsystemer, der har forbundet de nævnte punkter.

De veje man kan iagttage i dag, som danner forbindelse til ovennævnte punkter, er for en stort parts vedkommende veje, hvis alder er afhængig af landsbyernes alder. Dem findes der en del af, ganske vist meget ofte asfalterede og til dels udrettede.

Vejenes alder er selvfølgelig afhængig af landsbyernes alder.

Udover de landsbyer der endnu eksisterer i Gunderslev Sogn, har der også været de nedlagte og forsvundne landsbyer Borup Ris, Skov-Kastrup og Tokkerup.

Borup Ris blev oprettet i den sidste periode omkring 900 og endelig nedlagt igen ca. 1250. Den eksisterede altså i ca. 350 år.

Skov-Kastrup og Tokkerup er bebyggelser, der er oprettet mellem årene 900 til 1200, og begge forsvandt igen mellem 1715 og 1730. Disse to landsbyer eksisterede omkring 5-600 år.

Derfor vil de allerfleste af de bevarede vejsystemer i Gunderslev Sogn være at betragte som fremkommet i løbet af vikingetiden.

Dette gælder dog ikke de veje som forbinder Gunderslevlille og Holløse, disse er væsentlig ældre.

Af de oprindelige vejsystemer vil der derfor i dag være størst sandsynlighed for, at man kan finde dem i skovområderne. Andre veje i sognet, i det hele taget i hele kommunen, er for manges vedkommen-

de stadig placeret på de samme arealer, men er i tidens løb selvfølgelig blevet moderniseret og har måske også fået en lidt anden og mere hensigtsmæssig linjeføring for at kunne tilfredsstille den stigende og tungere trafik.

Som konklusion må derfor kunne drages følgende:

Gamle vejsystemer må kunne findes i de gamle skovområder, da der her findes det mest uberørte terræn.

Landsbyen Skov-Kastrups placering er ganske vist ikke præcist kendt – endnu -, men den må have været placeret nordvest for og ikke langt fra det nuværende ”Haveris-huset”, om det så var på den ene eller den anden side af den nuværende sognegrænse vides endnu ikke.

Skov-Kastrups sognekirke var Gunderslev Kirke. Hvilket ikke er særlig logisk, da det formodes, at denne landsby lå på den anden side af sognegrænsen mellem Gunderslev og Fuglebjerg, og afstanden var kortere til Fuglebjerg Kirke. Normalt vil en landsbys beboere altid tilhøre sognets kirke, den nærmeste, men der findes dog enkelte undtagelser for dette. Hvis afstanden til kirken var urimelig lang, hvad ikke var tilfældet i denne forbindelse, eller hvis et sogns beboere var så få og så fattige, at det ikke kunne svare de udgifter der var for kirken drift, så kunne beboerne i en landsby - i sjældne tilfælde - blive ”overflyttet” til en anden sognekirke, og det var åbenbart det, der var sket for Skov-Kastrups vedkommende.

Kirkebogen for Gunderslev Kirke viser under alle omstændigheder, at beboerne i Skov-Kastrup, indtil landsbyen blev nedlagt omkring 1725, som sognekirke havde Gunderslev Kirke og flittigt brugte denne.

Der kan selvfølgelig være mange årsager til fremkomsten og anlæggelsen af de mange skov- og hulveje, der kan iagttages i de førhen øde områder, men ét er sikkert: vejene opstod ganske simpelt, fordi der var et behov, og det selv om de oprindeligt er fremkommet som beregnet til arbejdskørsel i skovene, så kan vejene godt være brugt også til anden trafik.

Det vil sige, at for Skov-Kastrups vedkommende var behovet for færdselsveje følgende:

Færdsel til Gunderslev Kirke, hvilket normalt skete én gang om ugen.

Færdsel til de åbne pladser i skoven, der skulle bruges til avl, høslæt, høst af kviste til vinterfoder og ikke mindst udnyttelse af områderne til kreaturgræsning.

Vognkørsel til og fra mølle for maling af korn, det kunne for Skov-Kastrups vedkommende både være til Holløse Mølle, men nok for det meste til Tase Mølle, der har været vandmølle og senere også vindmølle.

Færdsel til nabo-bebyggelser, f.eks. med redskaber forarbejdet af skovbønderne og almindelig samkvem mellem nabolandsbyerne ved bryllupper, barkedåb, dødsfald m.m.

Færdsel til søen for at fange/købe fisk.

Færdsel med træ og brænde fra skoven.

Osv.

Også den anden vej, fra landsbyerne i omegnen, gik der færdsel ind og ud af skoven, og ligeledes færdsel mellem de enkelte landsbyer:

Hvor kan man stadig finde/opleve disse gamle veje?

På matrikelkortet fra 1791 over Rejnstrup by m.v. kan man tydeligt se et vejforløb, der har sin oprindelse i et endnu ældre vejsystem.

Hvis man følger vejen fra Rejnstrup mod Fuglebjerg vil denne på de første 100 meter stadig have den gamle vejføring dog iklædt ”nye klæder” i form af et asfaltbelagt vejstykke.

Hvis man derefter følger skovvejen *Bondegårdsvejen* mod højre, altså mod nord, ind i skoven umiddelbart efter skovkanten, kommer man inde i skoven kort efter til en vej, der går mod venstre mod vest, *Sandbæksvejen*. Her skal man tænke sig, at denne vej oprindeligt gik tværs over de nuværende marker mod øst til Rejnstrup, men denne del af vejen er nu nedlagt.

Fortsætter man derimod ad vejen *Sandbæksvejen*, der går tværs igennem skoven mod vest forbi *Haveris* huset, så omfatter dette vejstykke større eller mindre stykker af den oprindelige vej. Umiddelbart efter *Haverishuset* fortsætter vejen gennem skoven og går efter skovkanten over i en asfaltvej, men der er her stadig et stykke vej der er opstået omkring 1200-tallet og som oprindeligt havde det formål at ”betjene de små samfund”, da vejen går videre som asfalteret vej forbi *Røde Hus* og videre til *Tase Mølle*.

Det er altså fra starten en mølle- og kirkevej for området opstået, da vandmøllen i Tase Mølle fungerede, og da Skov-Kastrup bønderne havde tilhørsforhold til Gunderslev Kirke.

Tilsyneladende er en kirkevej blevet anlagt og bekostet af hele kirkesognet, de gamle danske landskabslove beskriver, hvorledes tolv mænd skulle anviser vejforløbet i disse tilfælde.

Vejen kan altså være anlagt og vedligeholdt af befolkningen i Gunderslev Sogn i fællesskab, og ikke som normalt ved f.eks. opførelse af et kirkebyggeri af en enkelt person.

Vejføringen for denne vej var dog ved dens anlæggelse tværs over det nuværende Borup Ris, men er på et eller andet tidspunkt blevet ændret til dens nuværende placering.

Vejstykket begyndte umiddelbart uden for Rejnstrup, gik tværs gennem skoven over den nuværende *Dyrehave*, forbi *Haverishuset* og gik herefter over i det nuværende asfalterede vejstykke for endelig at gå forbi Tase Mølle, og fortsætte mod Tystrup m.v.

I skovområdet her nord for den nye landevej Rejnstrup - Fuglebjerg kan vejføringen af andre gamle veje endnu findes. Enkelte af disse gamle veje bruges endnu som skovveje, og andre kan anes som et spor i skovbunden eller som rester af hulveje.

Enkelte steder kan der også stadig ses rester af de vejoverføringer der har været over vandløb.

Hvis man starter ved *Hækkenfeld*- huset og herfra følger vejen *Søvej* mod nord ind i skoven, vil man hurtigt støde på en overføring over *Hulebækken*, her kan tydelig iagttages, hvorledes de store sten på bredderne har dannet et fundament for en tarvelig, men effektiv plankebro.

Længere fremme, hvis man følger den vej mod nord der er anlagt op til søbredden, kan der iagttages et vejstykke, der ligger tæt på og lavt ved søen. Der er i den bløde jord nedlagt store sten. Det er et tydeligt eksempel på, hvorledes man har løst problemet med et blødt og sumpet stykke vej. Vejens placering og beskaffenhed kunne godt indikere, at der her er et stykke vej, hvis alder nok må være mindst omkring 500 år.

Landsbyen Vinstrup.

af H.J. Heegaard

Vinstrup er en udflytterbebyggelse, der er opført så sent som i vikingetiden, indenfor årene ca. 900 til ca. 1200. De første gange man støder på udflytterbebyggelsen Vinstrup er i 1370-80 under navnet *Winstorp*, og i 1404 under navnet *Vynstorp*.

Første led i navnet Vinstrup kommer af "*Win*" som betyder "ven, slægtning, mægler" og *strup* er det samme som det gamle danske ord *torp*. Betydningen af dette sidste led er "udflytterbebyggelse".

Derfor kan Vinstrups navn oversættes til: *Slægtningens eller mæglerens udflytterbebyggelse*.

Hele området her ved Tystrup sø og ikke mindst landsbyen Vinstrup er historisk set et meget interessant arkæologisk område.

I senmiddelalderen, dvs. 14- og 1500-tallet, forsvandt mange af de store befæstede anlæg eller borge, der i lang tid havde præget landskabet. Det var ikke kun i Danmark, men også ude i resten af Europa, dette skete. Tiden var løbet fra den form for forsvarsværker, da angrebsvåbnene efterhånden var blevet væsentligt forbedrede, og de store forsvarsanlæg var derfor ikke længere i stand til at yde beskyttelse ved krigshandlinger.

Men selv om man ikke mere byggede disse anlæg, så bibeholdt man dog for det meste her i Danmark et befæstet stenhus, et stentårn, der kunne være bygget sammen med eller ind i bindingsværklængerne og som ikke var at betragte som en hovedbygning eller brugt som en beboelse. De befæstede stenhuse/stentårne kunne dog også være opført som liggende alene, dog for langt de flestes vedkommende opført i nærheden af beboelsen og avlsbygningerne.

Stenhusene kunne være bygget af granit, men var som oftest af tegl og/eller munkesten. De var i langt de fleste tilfælde ikke bygget som en befæstning med fæstningsmæssige detaljer, da husene/tårnene meget ofte ikke kun var beregnet til forsvar mod fjender, men derimod nok mere som et bedre værn mod ild end gårdens andre bygninger.

Stenhusene/stentårnene blev, som følge af at de var bedre brandsikrede, mere brugt til at rumme familiens kostbarheder, vigtige dokumenter, penge, sølv osv. de kunne altså opfattes som en slags penge-skabe. Derudover var de opbevaringsrum for udsæd og ikke mindst for sulevarene og andre fødevarer, altså en slags køleskab.

Stenhuse/stentårne begynder at vise sig både ved bygninger og ude i terrænet i den første halvdel af 1400-tallet. En af de lokaliteter her i Gunderslev Sogn, hvor der har været opført et befæstet stenhuse/tårn, er Gunderslevholm. Det er i dag tilsyneladende helt forsvundet, men har formodentlig været placeret nær ved eller på voldstedet, som er den uregelmæssige banke NØ for den nuværende hovedbygning, her stod oprindeligt en befæstet borg, som var blevet opført i tiden mellem 1333 og 1339. Denne befæstning blev ødelagt efter en belejring og kamp i 1340erne og endelig nedrevet i 1391. Tidsmæssigt passer det meget godt med efterfølgende bygning af et stenhuse/stentårn, dog findes der i dag hverken på banken eller i terrænet noget direkte spor af et stenhuse/stentårn.

Allerede i midten af 1500-tallet var det forbi med de mere eller mindre befæstede stenhuse/stentårne i Danmark, altså fik disse kun en levetid på 100 til 150 år.

Hovgården.

Øst for Vinstrup, i det område der kaldes for *Hørhaven*, ligger der på en odde ud i Tystrup sø en gård som har navnet *Hovgård*. Navnet på gården kan være fremkommet fra det gamle danske ord *Hov* som her betyder: *noget man tager eller griber med*, i denne forbindelse f. eks en *fiskeketsjer*.

Hovgården ligger på en odde ved Tystrup Sø.

Odden var oprindelig afskåret fra området af en voldgrav tværs over odden. Graven er nu tørlagt, men kan endnu anes i hele sin længde som en fordybning i jordsmonnet.

Faktisk er det synd, at voldgraven ikke stadig er intakt.

Over denne voldgrav er der nu anlagt en vejdamning.

Herude på odden er der i 1878, midt på det flade område, blevet foretaget udgravninger der påviste et fundament til et stentårn, der havde et areal på ca. 7 m². De bastante svære mure viser i den bevarede del af tårnet, at det var opført i kampesten, men oprindelig var tårnet temmelig sikkert opført i munkesten i den øverste del af murene og i kampesten som sokkel. Det viste sig under alle omstændigheder, at der var blevet brugt munkesten til kældervinduerne og til en vindeltrappe der var placeret i hjørnet mod nordvest. Munkestensmurene var opført som murværk i et krydsskifte.

Der er på stedet i terrænet fundet enkelte smukt forarbejdede bygningsdetaljer, der har været en del af tårnet.

Tæt på og lidt øst for det beskrevne fundament mener arkæologerne, at der har ligget flere andre fundamenter, måske rester fra de oprindelige beboelses- og avlsbygninger.

En del byggematerialer, der er blevet benyttet ved opførelsen af den på odden beliggende Hovgård, menes at være efterladenskaber der oprindeligt først har været brugt i det nu forsvundne tårn og de bygninger, hvis ruiner stadig kan anes på odden.

Tårnet ved Hovgården har i sin storhedstid ikke kun været beregnet som opbevaringsbygning, men man kunne herfra også holde et vågent øje med de forbisejlende på Susåen og på søerne. Trafikken på denne vandvej var væsentlig større dengang.

Her i Norden gik et stenhus/stentårn under navnet *Barfred*.

Selve ordet Barfred kom fra det tyske ord *Bergfried*, der kan oversættes til "beskytte" og "fred", en middelalderlig betegnelse for et befæstet anlæg, der efterhånden kom til at betegne et fritstående tårn.

I Danmark lader det til, at ordet barfred fortrinsvis har været anvendt om mindre forsvarstårne og/eller dele af en befæstning, det være sig tårne opbygget af både træ og sten. Ordet barfred bruges i kilder fra 1500-tallet også om kongelige herberger på præstegårde, når kongen

færdedes i egne, hvor der ikke var noget slot eller en større gård i nærheden. Det menes, at kongemagten ofte har ejet mange af disse tårne, men den har også opmuntret private til at opføre stenhusse/stentårne, og ikke mindst til at holde disse ved lige.

Navnet tyder på at have en gammel oprindelse og findes også ganske rigtigt i adskillige lande under samme navn. Og overalt, uanset sprog, betegnede det et vagttårn og tilflugtstårn.

Tårnet vandt en ikke ringe udbredelse, især her i Danmark, overalt kan der findes arkæologiske rester af dem.

Stenhus.

Der ligger i samme område flere interessante efterladenskaber fra middelalderen.

Nedenfor landsbyen Vinstrup, i det område der har navnet *Kildehave*, ligger der stadigvæk tæt på søen en banke som indeholder rester af et voldsted.

Banken har tidligere været omgivet af vand på de tre af siderne. Voldstedet blev i 1921 nøjere undersøgt af Nationalmuseet, og de fandt da et fundament og en kælder der oprindeligt var fra et senmiddelalderligt stenhus, der havde haft et grundareal på ca. 10 x 30 meter. Stenhuset havde været opført af munkesten på en kampestenssyld.

På husets sydvestlige langside, omtrent i midten af muren, blev der fundet en døråbning, og tæt på det nordre hjørne kunne det tydeligt anes, at muren havde været gennembrudt af en afløbskanal der havde haft afløb til søen.

Adgangen til dette voldsted er stadig vanskelig tilgængelig.

Man ved faktisk ikke meget om, hvad og hvilket formål huset har haft, udover at det må anses for sandsynligt, at bebyggelsen har været et stenhus/stentårn der også havde det samme formål som er skitseret ovenfor under Hovgården. Men det kan også have haft en forbindelse til den hovedgård der blev kaldt *Vinstrupgård*.

Vinstrupgård.

I Vinstrup har der ligget en hovedgård med navnet *Vinstrupgård*, der havde forbindelse med de voldsteder, der stadig findes her.

Vinstrupgård ejedes i middelalderen af slægten Banner, som tilhører den danske uradel som oprindelig er fra Nordjylland, den nævnes første gang i 1300-tallet. Slægtens våben er følgende: *Skrådelt fra venstre (sinister) i rødt og i hvidt (sølv).*

I 1407 – 11 var det Erik Thomsen Banner der ejede gården, den blev herefter overtaget i 1423 af sønnen Niels Eriksen Banner som døde omkring 1450. Niels Eriksen Banner ejede også godset Asdal i Vendsyssel.

Det nævnes i 1488, at Niels Eriksen Banner for 40 siden ejede Vinstrupgård.

Enken efter Niels Eriksen, Johanne Andersdatter Panter ejede derefter gården til sin død i ca. 1478, hvorefter børnene efter Niels Eriksen Banner og Johanne Andersdatter, i 1479 indgik et arveforlig, hvorved gården blev udlagt til sønnen, rigsråd Anders Nielsen Banner der døde i 1486, han blev nævnt til "*hans fædrenegård i Winstrup*".

Slægten Panter tilhører den danske uradel og er oprindelig fra Nordjylland, nævnes første gang i 1300-tallet. Slægtens våben er følgende: *I blå felt en skaktavlet panter i hvidt (sølv) og rødt.*

Anders Nielsen Banners eneste søn, rigsråd Erik Andersen Banner, døde før faderen og Vinstrupgård arvedes derfor af hans datter Kirsten Eriksdatter Banner, der først ægtede den kendte Poul Laxmand der døde i 1502, og senere ægtede Gjord Nielsen Drefeld, som døde som den sidste mand af sin slægt i 1520.

Laxmand-slægten tilhører den danske uradel og er oprindelig fra Skåne og nævnes første gang i 1300-tallet. Slægtens våben er følgende: *I blå felt en hvid svane, der ofte har en guldring i næbbet, svømmende på den øverste af tre hvide (sølv) strømme (bølger).*

Drefeld-slægten tilhørte den danske uradel og var oprindelig fra Skåne, nævnes første gang i 1200-tallet, slægten uddøde i 1500-tallet. Slægtens våben er følgende: *Tværdelt, hvor 1. felt er lodret delt i farverne rødt og hvidt (sølv), 2. felt i blå.*

Gjord Nielsen Drefelds datter Anne Gjordsdatter Drefeld ægtede Anders Bjørnsen Bjørn til Stenalt på Sjælland, hvis søn, den kendte rigsråd Bjørn Andersen Bjørn til Stenalt, døde 1583.

Vinstrupgård var dog allerede i 1573 af Bjørn Andersen Bjørn mageskiftet med kronen (Frederik II) mod Vitskøl kloster i Himmerland.

Bjørn-slægten tilhørte den danske uradel og var oprindelig fra Fyn, nævnes første gang i 1300-tallet, slægten uddøde i 1500-tallet. Slægtens våben er følgende: *I blåt felt en hvid bjørnelab.*

Frederik II (1559-1588) opholdt sig i de følgende år ret ofte på Vinstrupgård, hvorfra en del kongebreve er dateret i årene 1574 og 1577.

I 1573 blev Vinstrupgård lagt under Roskilde Len, men i 1574 blev selve gården bortforlenet til kongens enspænder Laurids von Nürnberg (Nørrenberg).

I 1577 overgik lenet til Eggert Ulfeld til Kragerup på Sjælland, død 1583. Efter hans død lagdes gården indtil 1591 under Antvorskov.

Ulfeld-slægten tilhørte den danske uradel og var oprindelig fra Sjælland, nævnes første gang i 1300-tallet, slægten uddøde i 1700-tallet. Slægtens våben er følgende: *I hvidt (sølv) felt en rød valravn (halv ulv, halv ørn).*

I 1584 fik Steen Brahe til Knudstrup i Skåne, kongelig tilladelse til at nedbryde det murede tårn, som stod på Vinstrupgård og bruge materialerne til eget bedste.

Brahe-slægten tilhørte den danske uradel og var oprindelig fra Skåne og Halland, nævnes første gang i 1300-tallet, slægten uddøde i 1700-tallet. Slægtens våben er følgende: *I sort felt en hvid (sølv) pæl.*

I 1591 blev lenet overdraget til Henrik Bille til Mogenstrup, død 1592.

Bille-slægten tilhørte den danske uradel og var oprindelig fra Sjælland, nævnes første gang i 1300-tallet. Slægtens våben er følgende: *I et lodret delt felt vekselvis tværdelt af rødt og hvidt (sølv).*

1593 overdrages lenet til Preben Bild til Aggersborggård i Vestjylland, død 1602, fra hvem det allerede i 1597 på ny blev lagt under Antvorskov, hvis lensmand Ebbe Munk samme år, 1597, fik befaling til at lade husene på Vinstrupgård nedbryde og derefter at føre de

bedste materialer til Antvorskov og sælge resten til bønderne. Jorden skulle han fordele mellem kronens bønder under Vinstrupgård.

Bild-slægten tilhørte den danske uradel. Det vides ikke, hvor slægten oprindelig kom fra, men den nævnes allerede i 1200-tallet på Fyn. Slægtens våben er følgende: *Tværdelt, 1. felt i hvidt (sølv) og 2. felt i sort (eller blå).*

Munk-slægtsgrenene tilhørte alle den danske uradel, men hvilken af de tolv grene ovennævnte Munk tilhørte, vides ikke.

Senere genopstod Vinstrupgård for en tid som hovedgård.

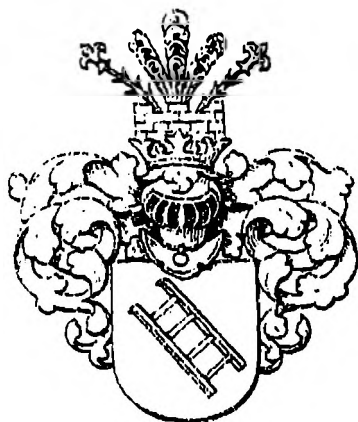
1668 fik amtmand over Antvorskov og Korsør amter Hugo von Lüt-zow, død 1693, på egne og major Robert Colnets vegne udlagt bl.a. 18 gårde i Vinstrup by, "*som desuden hver svarer jord til Vinstrup-gård*".

Lüt-zow-slægten var fra Mecklenburg og ovennævnte Hugo von Lüt-zow var den første i denne slægt i Danmark, han blev adlet i 1651. Slægten uddøde i Danmark i 1900-tallet. Slægtens våben er følgende: *I et gult (guld) felt en sort stige.*

Herved blev oprettet en avlsgård Vinstrupgård, hvortil der i 1670 blev søgt adelig frihed, det lykkedes dog ikke, men det synes som om dette inden 1673 var blevet opnået.

Han fulgtes som ejer af sønnen, der solgte gården til renteskriver Jakob Sørensen, fra hvem Vinstrupgård atter i 1705 blev lagt under Antvorskov grevskab.

Alt i alt ligner Vinstrupgårds historie mange andre godser og hoved-gårdes her i Danmark i den sene middelalder. Historien kan fortælle i mange afskygninger om de utallige slægters og gårdes op- og nedture, bestemt af de mange forskellige krige og konjunkturændringer der var i disse århundreder, og som også foregår i disse år i Danmark.

Slægten Lüt-zows våben.

Hver tidsalder kan fremvise ændringer i samfundet.

Kirken:

Vinstrups sognekirke er den tæt ved beliggende Tystrup Kirke.

Tystrup er også opført så sent som i vikingetiden, indenfor årene 900 og 1200. De første gange man støder på navnet er i 1282, da bebyggelsen blev kaldt Thiwfstorp, og i 1421 Thywfftorp. Første led i navnet Tystrup kommer af ordet *tyv*, og sidste led *strup* er det samme som det gamle ord *torp*.

Betydningen af det sidste led er ”udflytterbebyggelse”.

Derfor kan Tystrups navn oversættes til: *Tyvens udflytterbebyggelse*.

Kirken er placeret ret højt i området og indeholder et romansk kor og skib og tre gotiske tilbygninger samt sakristiet på korets nordside og hertil et våbenhus og tårn.

Den romanske del af kirken er af rå kløvede marksten med hjørnekvadre. Koret har vinduer i øst og nord og i skibet på sydsiden, og det midterste vindue på nordsiden er bevaret i tilmuret stand.

Kor og skib har tre krydshvælv fra ca. 1400 – 1450. Tilbygninger er af munkesten og prydet med blændingsgavle. På skibets nordside har der ligget to kapeller, der stod i forbindelse med kirken ved arkader, disse kapeller er dog blevet nedbrudte allerede i middelalderen.

Der er fem romanske gulvfliser af midtsjællandsk type, de er placeret i en niche i våbenhuset.

Der blev i årene 1919-21 afdækket i korhvælvet og på korets vægge udmærkede sengotiske kalkmalerier fra omkring 1450-75, som er beslægtet med udsmykningen i Roskilde Domkirkes Helligtrekongerskapel.

De barokke lysestager fra ca. 1640 og den romanske døbefont er af granit og liljesmykket. Prædikestolen er bruskarok fra omkring 1635-40, og har apostelfigurer på hjørnerne. De lukkede stolestader er fra renæssancen cirka 1619.

Ordforklaring.

Arkader = overhængt gennemgang.

Barok = tiden fra ca. 1580 til ca. 1650.

Bruskbarok = nordisk form for barok – udført i temmelig overdrevne forvredne former.

Enspænder = rytter, der bruges som ordonnans eller kurer.

Gotisk = tiden fra ca. 1150 til ca. 1450.

Kampestenssyld = nederste bygningsdel.

Munkesten = store lermursten der har en dimension på ca. 27,5 x 13 x 8,5 cm.

Renæssancen = tiden fra ca. 1300 til ca. 1580.

Romansk = tiden fra ca. 700 til ca. 1200.

Senmiddelalder = de århundreder der ligger før renæssancen i Danmark.

Uradel = den ældste oprindelige adel, hvis tilhørsforhold til adelen ikke er dokumenteret med adelsbreve eller patenter, slægter hvis adelskab fortaber sig i tidernes mørke.

Vikingetiden = perioden fra ca. 800 til ca. 1100.

Kiøbstadsvej og Kirkevej

af pens. overlærer Erling Petersen, Fuglebjerg

Endnu i 1734 ejede Københavns universitet tre gårde og eet husmandssted i Højbjerg, Førsløv sogn. Gårdene var dengang fæstet bort til Niels Rasmussen, Jens Pedersen og Povl Povlsen, husmanden hed Hans Pedersen.

De var på alle sider omgivet af de plessenske enemærker, og det er ganske åbenbart, at de undertiden følte sig gået for nær af deres mægtige nabo, så de måtte søge hjælp hos deres herskab. I slige tilfælde klagede de til universitetets ridefoged, Anders Pedersen, der boede på en gård i Nørre Eskildstrup ved Tølløse.

I efteråret 1734 følte de sig forurettede i deres vejrettigheder, og ridefogeden støttede dem. Den 28. oktober lod han en lokal prokurator, Jochum Lorentz Sandroe fra Egeslevmagle, give møde på herredstinget på de fire bønders vegne.

Han fremstillede her to kaldsmænd Bertel Hansen og Jørgen Hansen, begge af Hyllinge, og de hjemlede med oprakte fingre, at de med lovligt 14 dages kald og varsel havde ”hidstefned hans excellence hr. geheimeråd og ober kammerherre von Plessen at lade møde vidnesbyrd, brefver og documenter at anhøre” samt at besvare spørgsmål ”betreffende Høyberg byes fra alders tiid hafte kirke- og kiøbstedvej, som dennem nu blifver negted og ved låsning fralukt, så de icke kand komme til Guds huus, icke heller til kiøbsteden at forhandle deris vahrer.”

Endvidere skulle der føres vidner om, hvorfor Højbjerg by ikke var blevet udlagt vej uden for hovmarken, og hvorfor grøfterne ikke var bleven sløjfet, samt om der overhovedet kunne fås vej formedelst moser og morads.

Endelig krævede Sandroe fire mænd udmeldt til at ”gjøre deris siufn og forretning, om nogen vei af Førsløv hovmark til Høybjerg mænd er bleven udlagt, eller de sammesteds nogen vei kand bekomme”. Dette syn skulle finde sted den 2. november, så synsmændene to dage senere kunne ”gjøre deris edeligt afsigt” derom.

Plessens forvalter på Førslevgård Knud Jensen, var af den formening, at de fire universitetsbønder ved dette stævnevalg agtede at tilsidesætte og omstøde det forlig, som 24 år forinden var indgået mellem universitetet og Førslevgårds daværende ejer, og han fremlagde i retten både det originale dokument samt en attesteret afskrift deraf, som herredsfogeden tog til sig. I dette forligs 5. part var nøjagtigt anført, hvor Højbjerg mænd efter den tid skulle have deres kirkevej, nemlig uden for Førslev markers gærde på Sneslevs og Højbjergs ejendomme.

Desuden måtte Knud Jensen formene, at sagen ikke kunne nyde fremgang, da den ikke var påbegyndt efter særlig ordre fra universitetet, hvortil Sandroe svarede, at Anders Pedersen var universitetets ridefoged, og "hvad hand foretager kand ei påtvifles er jo på hands principalers vegne som forsvar for deris bønder".

På tingdagen 14 dage efter mødte Anders Pedersen selv for herredstinget og meddelte, at han agtede at bevise, at kontrakten mellem den tidligere ejer af Førslevgård og universitetet, dateret Sneslev den 8. august 1710, ikke blev holdt eller efterkommet fra Førslevgårds ejers side og krævede, at de indstævnede vidner blev hørt, idet han gjorde gældende, at han udelukkende handlede på sine principalers vegne, og tilføjede, at hans excellence hr. konferensråd Bartholin havde lovet at ville forestille sagen for overkammerherre von Plessen. Knud Jensen, der åbenbart ikke havde helt rent mel i posen, gjorde alle mulige krumspring for at forhindre, at der blev ført vidner i sagen, men herredsfogeden skar igennem alle vidtløftighederne og resolverede, at vidnerne blev hørt.

Efter at eden var blevet oplæst og vidnerne formanet til at vare sig for mened, fremstod først husmand Hans Christensen af Sneslev, der "soer og vandt" at ville vidne sandhed. Han blev derpå tilspurgt om følgende: 1) Hvor længe han kunne mindes? 2) Om ikke de opkastede grøfter mellem Førslevgårds hovmarker, som førhen har været bøndernes og ligget til "flæd og fæled" med Sneslev og Højbjerg marker, stadig ligger hen og endnu ikke af Førslevgårds ejere er blevet sløjfet? 3) Om han ikke har hørt Sneslev og Højbjerg bønder beklage sig over at have mistet kreaturer i bemeldte grøft? 4) Om gær-

det og grøften de omtvistede steder er kastet til, og om der nogen sinde er blevet udlagt vej til Højbjerg bys mænd af Førsløvgård, og om de overhovedet kan få nogen vej uden for gærdet for mosegrøfter og morads? 5) Om Højbjerg mænd kan få nogen vej uden for gærdet "til torvs, til kirke eller mølle" de to år der er vang i samme mark, uden at de skal køre "over Sneesløv byes kornsæd og hørbånd", og om vidnet kan mindes, "at der har været nogen tid alfar vej? 6) Om det ikke er vidnet bekendt, at Højbjerg bønder har haft deres kirkevej, torvevej og møllevej altid gennem Førsløvs hovmark "indtil i år ved pinsedagstiider, da det blev dennem formeendt og lås sadt for leedet, så de hverken pinsedag eller de hellige dage kunne komme til kirken uden at kiøre langt omkring"?

Inden vidnet fik ordet, protesterede Knud Jensen endnu engang imod, at retten befattede sig med sagen og især imod, at vidnet svarede på det andet og tredje spørgsmål, og for ikke at opholde eller forsinke sagen, gik Anders Pedersen med til at frafalde det tredje spørgsmål. Hans Christensen fortalte først, at han var 50 år gammel og kunne huske 40 år tilbage, og vedrørende de omtvistede grøfter kunne han huske, at de blev opkastet af Førsløvgårds forrige ejer, sal. doktor Masius' arvinger, der også foranstaltede gærdet rejst, og at det ikke efter forliget var sløjfet, ligesom grøfterne ikke var kastet til. Hvis overkammerherren ville lade moserne opfylde – de lå dog på universitetets grund – så kunne der blive vej, "som dog ingen tiid tilforn har været". Hvad hændelsen pinsedag angik, så forholdt det sig som anført i spørgsmålet.

Knud Jensen underkastede nu vidnet et indgående forhør, ville bl.a. vide på hvad gods og i hvad by han var født, og på hvad gods han nu boede. Hertil svarede Hans Christensen, at han var født og endnu boede på universitetets gods i Sneslev. På Knud Jensens spørgsmål, om der ikke var vej mellem Højbjerg og Sneslev, svarede Hans Christensen, at så længe han kunne mindes, havde der ikke været vej mellem de to byer på den omstridte mark de to år, der havde været vang, men hvert tredje år, når der havde været fælled, kørte de overalt, hvor de ville. Derimod vidste Hans Christensen intet at svare til Knud Jensens spørgsmål, om han ikke vidste, at den sidste forpagter

på Førsløvgård havde borttaget det omtalt led og derefter tillukket ledstedet med ris eller tjørne, hvorved Højbjergs bønder var blevet hindret i at bruge deres kirkevej gennem Førsløv-marken.

Det andet vidne i sagen var den 60-årige Andreas Jensen fra Sneslev, der var født på universitetets gods i Menstrup, men havde boet i 42 år i Sneslev. Hans vidnesbyrd faldt i alle måder sammen med Hans Christensens, og det samme var tilfældet med det tredje vidne, Niels Pedersen af Sneslev, der var 80 år gammel og havde boet i Sneslev by i 40 år, men som "var barnføed i Lille Haldager".

Anders Pedersen begærede nu sagen udsat i tre uger og meddelte, at han til den tid agtede at føre endnu tre vidner i sagen, gårdmand Thomas Rasmussen og husmændene Hans Jensen og Laurs Jensen, der alle boede i Sneslev, og torsdag den 2. december blev de tre mænd stillet over for de samme spørgsmål, som deres tre naboer nogle uger forinden havde måttet besvare. Første vidne var Thomas Rasmussen, der i det store og hele vidnede som de tidligere førte vidner, idet han dog oplyste, at "gjerdet ungefehr 50 faune blef indflytted og Sneesløf byemænd udlagt vei på Førsløv grund uden for steeggierdet". Da Knud Jensen denne dag var forhindret i at give møde, mødte i hans sted birkeskriveren i Førsløv Thomas Martin, der var præstesøn fra Vallensved, og han søgte at afsvække Thomas Rasmussens vidneudsagn ved at spørge, om han ikke var broder til en af sagsøgerne, Niels Rasmussen i Højbjerg. Thomas Rasmussen indrømmede, at Niels Rasmussen var hans halvbroder, men besvarede Thomas Martins spørgsmål, om det ikke var lige så nær fra Højbjerg til Førsløv hvis Højbjerg mænd kørte ud med gærdet til Sneslev mark, som når de kører i Førsløv hovmark, med en indrømmelse af, at det nok kunne være lige så nær, men der kunne ingen vej blive for moser og morads samt Sneslevs bys ager og eng, og selv om Førsløvgårds ejer lod gærdet flytte fire alen ind, så kunne der dog ingen vej blive, uden det ville skade Sneslev bys grund.

De to husmænd Hans Jensen og Laurs Jensen fortalte efter at have aflagt eden om, hvad de havde set "sidst afvigte pindtsedag, da samtlige Højbjerg byes gårdmænd kom kiørendes og ville kiøre til Førsløv kirke, og da de kom kiørendes ad veien og ville kiøred ind i houf-

marcken, som de plejer aldtiid at kiøre til kircke og deris rette kircke-vei falder, så vidnerne, at der var lås for leedet og begierede af husmanden, som bor ved leedet, de måtte komme igiennem, og at hand ville lucke dem op". Hertil havde husmanden svaret, at han havde ingen nøgle, så han kunne ikke lukke op for dem, og da de Højbjerg bønder havde holdt med deres koner ved ledet en tid, måtte de vende om og køre hjem, så der blev ingen kirkegang den dag. Heller ikke de andre pinsedage kom bønderne fra Højbjerg i kirke og vidnerne havde hørt, at siden pinse helligdage havde Højbjerg mænd søgt Fuglebjerg kirke. I øvrigt faldt de to husmænds vidnesbyrd nøje sammen med de øvrige vidners.

Anders Pedersen krævede nu udmeldt 4 uvildige mænd, som førstkommende 8. december skulle give møde på åstedet og besigtige den omtvistede vej. Thomas Martin protesterede herimod, men herredsfogeden beordrede Christen Pedersen i Høve, Christen Larsen i Oreby samt Jesper Hansen og Hans Dinesen i Lundby til at give møde på åstedet den 8. december om morgenen klokken 8 eller 9, så de den påfølgende tingdag kunne fremlægge der afsigt.

Den 9. december mødte Anders Pedersens tjener Petter Andreassen og fremstillede for retten de fire udmeldte mænd, der fremlagde deres skriftlige afsigt skrevet på det forordnede papir.

Forvalteren Knud Jensen mødte på herskabets vegne og udtalte sin formodning, om, at synsmændene ikke fik lov til at gøre deres afsigt for mere, end stævnemålet indeholdt. Dernæst erklærede han, at hvor Højbjerg mænd ikke havde fået jord udlagt til kirkevej, som anført i foreningen, der skulle de få den udlagt og grøfterne sløjfet, så snart vejrligt ville tillade det, "hvormed hand formodede, de blef tilfreds og derved ophævede dend begynte process, hvorom deris svar var begierendis".

Petter Andreassen svarede hertil, at han måtte kræve afsigten fremlagt, og hvad en ophævelse af sagen angik, så havde han ikke nogen fuldmagt dertil.

Knud Jensen fandt nu anledning til at spørge synsmændene, om de overalt havde målt bredden mellem skellene så vel på de brede som smalle steder til grøften eller "steggierdet", eller om de kun havde

målt bredden fra skelstenene til grøften, samt om de ”så fuldkomment som ske burde kunne gjøre deres forretning formedelst dend på jorden værende snee”. Til det første svarede mændene, at hvor der ikke var skel blev der heller ikke målt, og til det andet, at sneen ”i dend forretning icke kunne hindre dem noged, såsom de både kunne se skel og grøfter, og ingen vei tilforn der haver væred”.

Knud Jensen forbeholdt sig sin ret til påanke imod de fire mænds synsforretning, hvorimod Petter Andreassen, efter hvad der hidtil var sket i sagen, krævede et tingsvidne erhvervet, hvilket retten tillod.

Sagen ses imidlertid ikke senere omtalt, så universitetsridefogeden har sikkert taget imod Knud Jensens tilbud om at udlægge vej til Højbjergs bønder og derefter ladet sagen falde. Der er ingen tvivl om, at bønderne har haft ret i deres påstand om, at forliget mellem Førslvgårds daværende ejer og universitetet var blevet misligholdt, endda i flere henseender.

Indholdsfortegnelse over årgangene 1994 – 2005

af Preben V. Andersen

I ”Nytårgave til Borupris’ Venner 1994” bragte vi indholdsfortegnelse over årgangene 1979 – 1993.

Årg.	Titel	Forfatter	Side
1994	Til Borup Ris’ venner	Svend Nielsen	3
	Hegn og skel	Svend Nielsen	5
	Hvad skete i tiden efter Borups forsvinden	godsejer Rolf V. de Neergaard	15
	Avisudklip m.m. Indholdsfortegnelse over årgangene 1979 – 1993 Regnskab	Preben V. Andersen Preben V. Andersen Bertel Hansen	28
1995	Til Borupris’ Venner	Preben V. Andersen	3
	Svend Nielsen 1931-1994 Nekrolog	J.L. Østergaard Christensen	6
	Doktordisputats om pløjeredskaber og jord-dyrkningspraksis i Danmark af Grith Lerche	Axel Steensberg	8
	Svend Dyhre og Stednavneudvalget	Bertel Hansen	21
	Der var engang en dysse...eller var der tre? Regnskab	Knud Danielsen Bertel Hansen	25 29
1996	Beretning 1995	J. L. Østergaard Christensen	3
	De Plessenske Fideikommiser	Ole G. Nielsen	6
	Svend Dyhres Sten, Høje og Dige-voldinger Regnskab	Knud Danielsen Bertel Hansen	12 33
1997	Beretning 1996	J. L. Østergaard Christensen	3
	Svend Dyhre Rasmussen – set på en anden måde	Holger Johansen	6
	Kæmpeegen Borup Kirke	Knud Danielsen	10
	Svend Dyhre Rasmussens arkiv (1)	Preben V. Andersen	16
	Svend Dyhre Rasmussens arkiv (2)	Preben V. Andersen	19
	Kære Mor!	Preben V. Andersen	24
	Regnskab	Bertel Hansen	27
	Bestyrelsen		28

1998	Årsberetning	Preben V. Andersen	3
	At Huske	forfatteren Peter Seeberg	7
	”Falkeøje Ser Alt” – avisartiklen, der gik over i historien		10
	Falkeøje Ser Alt	journalist Bene Larsen	11
	Dalen ved Hækkenfeldthuset	Henning Jessen	18
	Svend Dyhre Rasmussens Mindesten	Bertel Hansen	23
	Regnskab	Preben V. Andersen	25
	Bestyrelsen		26
1999	Forord	Preben V. Andersen og Bertel Hansen	3
	Regnskab	Lise Hein Nielsen	4
	Formandsberetning	Preben V. Andersen	5
	Nekrolog J. L. Østergaard Christensen	Preben V. Andersen	7
	Asernes Altre	redaktør Harald Andersen (Skalk)	9
	Et gammelt hus i skoven	Agnete Jensen	15
	På Dagbogs-Vandring I Svend Dyhres vide arkæologiske verden	Henning Jessen.	23
	Gravkrypten i Førsløv Kirke	Bertel Hansen	28
	Bestyrelsen		32
2000	Forord	Preben V. Andersen og Bertel Hansen	5
	Formandsberetning 1999	Preben V. Andersen	3
	Da historiens sus fra modstandsbevægelsen strejfede Tystrup	Henning Jessen	8
	Svend Dyhre i kontakt med Sydsjællandsk amatørarkæolog	Henning Jessen	13
	Svend Dyhre talte helst med store bogstaver	Sv. H. Pedersen	17
	Mindeord over Axel Steensberg, der døde den 3. marts 1999	Preben V. Andersen m.fl.	26
	Regnskab	Lise Hein Nielsen	30
	Bestyrelsen		31
2001	Forord	Preben V. Andersen og Bertel Hansen	3
	Formandsberetning 2000	Preben V. Andersen	3
	Carl Jørgensen, Arløse – en soldat i 1864	Preben V. Andersen	7
	De fattige Guds Lemmer udi Førsløv Sogn	Bertel Hansen	20

2001	50 årsdagen for den store Borupris vandring markeret meget smukt	Henning Jessen	27
	Regnskab	Preben V. Andersen	31
	Bestyrelsen		32
2002	Forord	Preben V. Andersen og Bertel Hansen	3
	Bestyrelsens beretning	Preben V. Andersen	4
	Landsbyen Tokkerup	Hans Jørgen Heegaard	6
	Et husmandssted i Hammersmølle	Bertel Hansen	23
	Topografiske bøger og artikler over Øster Flakkebjerg Herred og om Fuglebjerg Kommune	Preben V. Andersen	29
	Vedtægter for Foreningen "Borupris' Venner"		32
	Regnskab	Karen Bjerre	35
	Bestyrelsen		36
2003	Forord	Preben V. Andersen og Bertel Hansen	3
	Borupris' Venner og 25 år	Preben V. Andersen	4
	Gunderslev kirke	Hans Jørgen Heegaard	28
	Bestyrelsens Beretning	Preben V. Andersen	45
	Regnskab	Karen Bjerre	47
	Bestyrelsen		48
2004	Forord	Hans Jørgen Heegaard	3
	Våbenskjolde i kirker	Hans Jørgen Heegaard	4
	Man rejste en sten	Bertel Hansen	55
	Brudekjoler af silkefaldskærme	Preben V. Andersen	64
	Bestyrelsens Beretning	Hans Jørgen Heegaard	67
	Regnskab	Karen Bjerre	70
	Bestyrelsen		71
2005	Forord	Hans Jørgen Heegaard	3
	Forsvundne landsbyer i Gunderslev Sogn	Hans Jørgen Heegaard	
	Bomærker i Kirker	Hans Jørgen Heegaard	4
	Fuglebjerg og Omegn under 2. ver- denskrig	Preben V. Andersen	19
	Forsvundne landsbyer i Gunderslev Sogn	Hans Jørgen Heegaard	42
	Bestyrelsens Beretning 2004	Hans Jørgen Heegaard	50
	Regnskab	Karen Bjerre	53

Bestyrelsens beretning for 2005.

Der har i årets løb været afholdt bestyrelsesmøder: 18. januar, 10. maj 2005 og 28. januar 2006.

Hertil kommer generalforsamling den 13. marts 2005 og sommermøde den 19. september 2005. Begge disse møder blev afholdt i "Røde Kors" lokalerne på Lundevej.

Til generalforsamlingen 13. marts 2005 var der mødt 28 medlemmer.

Til dirigent blev valgt Bertel Hansen, og under hans ledelse forløb generalforsamlingen planmæssigt og uden bemærkninger.

Formanden H.J. Heegaard aflagde bestyrelsens beretning, hvortil der ikke var bemærkninger.

Kasserer Karen Bjerre fremlagde regnskabet, hvortil der ikke var bemærkninger.

Kontingentet blev for året 2005 fastlagt uændret til 135,- kr.

Ingen forslag var indkommet.

De to bestyrelsesmedlemmer Ulla Jankovic og Karen Bjerre der var på valg, blev begge genvalgt.

Bestyrelsessuppleant Claus de Neergaard blev genvalgt.

Revisor og revisorsuppleant Erling Nielsen og Bertel Hansen blev genvalgt.

Ingen bemærkninger under punktet eventuelt.

Bestyrelsens sammensætning blev som følger:

H.J. Heegaard, formand.

Kyse Overdrevsvej 7, Holløse, 4700 Næstved. Tlf.: 5545-0025.

Ulla Jankovic, næstformand.

Rejnstrupvej 18, Rejnstrup, 4250 Fuglebjerg. Tlf.: 5545-4616.

Karen Bjerre, kasserer.

Haldagermaglevej 7, 4250 Fuglebjerg. Tlf.: 5545-3365.

Lise Hein Nielsen, sekretær.

Overdrevsvej 5, Rejnstrup, 4250 Fuglebjerg. Tlf.: 5545-0432.

Henning Jessen, formand for redaktionsudvalget.

Slibemestervej 15, Fensmark, 4684 Holmegård. Tlf.: 5554-7175.

Generalforsamlingen ønskede:

- Bestyrelsen undersøger de økonomiske konsekvenser for en PBS ordning.
- Informationer på skoler, pressen mv. vedrørende foreningens aktiviteter.
- Forslag til andet navn på foreningen.

Bestyrelsen har drøftet disse og mange andre forslag. Vi mener, at det vigtigste er følgende:

- Foreningens medlemstal skal forøges, men hvordan?

F.eks. kunne man gøre følgende:

- NF forespørger i "Fugleparken", skolerne og eventuelt på andre institutioner, om der skulle være ønsker om foreningens årsskrift på disse.
- For tilflyttere til kommunen kunne bestyrelsen f.eks. tilbyde omvisning i "Borup Ris" og hertil også til de andre områder, der er nævnt i vort årsskrift. Det ville give en mulighed for et bedre kendskab til kommunens forhistorie, og ikke mindst måske nogle flere medlemmer til foreningen "Borup Ris' Venner".
- Samle de bedste artikler fra de 26 årsskrifter, og bringe disse i en lille bog, denne bog kunne bruges til bl.a. at introducere foreningen i forskellige sammenhænge.

Under kaffepausen blev årsskriftet udleveret.

Efter denne korte kaffepause blev dagens foredragsholder godsejer Claus de Neergaard, Gunderslevholm, præsenteret af formanden,

hvorefter han gav et kort rids og en historisk gennemgang af fredningssagen i Danmark, både mht. byggelinjer til ældre og nyere bygninger – afstandslinjer for landbrugsarealer op til vandløb m.v.

Afstandslinjer til vandløb skal overholdes, ellers kan den enkelte landmand blive straffet af EU.

Indenfor dansk landbrug vil der i fremtiden bliver taget en del hektarer landbrugsjord ud af drift, hvorefter disse vil indgå som naturarealer. På Gunderslevholm er dette allerede gennemført, da godset har taget en del hektarer ud af drift mht. til gødning og dræning.

Gunderslevholm har ladet foretage en afbrydning af drænet ved nogle af deres dræningssystemer, således at en del engarealer ikke mere bliver drænet. Arealerne ligger derfor nu hen i naturtilstand og bliver udelukkende brugt som græsningsarealer, fortrinsvis for vildtet.

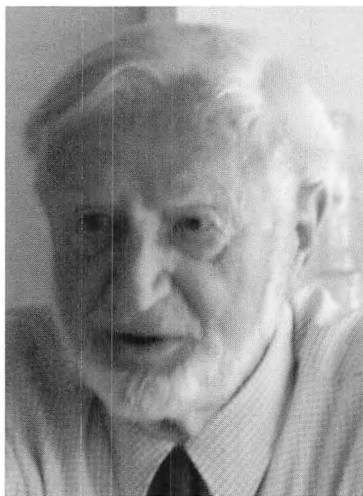
Det er ligeledes Gunderslevholms overbevisning, at Fredningsmyndighederne er blevet mere fleksible og smidige, da de altid er til at forhandle med.

Til sommermødet 19. sept. 2005 var mødt 21 medlemmer.

Det blev afholdt som et indendørs møde, dette skal dog ikke opfattes som en ny skik, men "Borup Ris' Venner" fik mulighed for, at dagens foredragsholdere Gudrun og Viggo Nielsen kunne være til stede på denne dato. Bestyrelsen har dog stadig den opfattelse, at efterårsmødet bør gennemføres som en udflugt.

Preben Andersen indledte mødet med en glimrende introduktion af eftermiddagens taler Viggo Nielsen, der har været involveret i utallige aktiviteter indenfor historie, fredning og opmåling m.m.

Viggo Nielsen er fhv. direktør, cand. jur. og mag. art. og har været chef for den danske natur- og bygningsfredning og senere direktør for Frednings-

Viggo Nielsen

styrelsen m.m. Viggo Nielsen er uddannet som mag. art i forhistorisk arkæologi og har deltaget i de danske ekspeditioner i Bahrain, derudover har han skrevet bøger og artikler, blandt meget andet, om "Oldtidsagre i Danmark". Ligeledes har Viggo Nielsen været ankermanden ved gennemførelsen af mange af de nuværende fredninger i Danmark, også fredningen af området Tystrup-Bavelse Søerne, og hertil mange andre landskabsfredninger.

Viggo Nielsen begyndte sit foredrag med at berette om sin barndoms kontakt med personer der nærede en dyb interesse for arkæologi, og om hans cykelture til Bavelse og ikke mindst til skovene og søerne.

Han kom i Kulturministeriet, da dette blev oprettet under daværende minister Julius Bomholt, hvor han hurtigt fik travlt med den påtænkte fredning af Tystrup-Bavelse Søerne. Den blev endelig vedtaget omkring 1960 som en landskabsfredning. Fredningssagen var rejst i 1959 af Naturfredningsforeningen som en begrænset fredning mod den da planlagte uhæmmede bebyggelse, af især flere hundrede sommerhuse. Dette blev stoppet ved ministeriets opkøb af hele området, da overfredningsstyrelsen heldigvis gik ind for oprettelse af nationalparker.

Viggo Nielsen kunne også konkludere, at der altid var modstand mod en fredning, bl.a. ud fra håbet om, at man derved kunne opnå større erstatning.

I 1966 blev fredningen af hele å-landskabet fra Næsby Bro til Susåens udløb i Næstved gennemført.

Gunderslevholms fredning af Rejnstrup Overdrev og Borup Ris blev afsluttet i 1970, og hertil også fredningen af Kastrup og Gunderslevholm godser. Denne fredning, samt fredningen af søerne og området omkring disse, medførte også fredningen af de eksisterende oldtidsagre på begge sider af søerne.

De store resultater af disse fredninger viser sig ved den store betydning, det har haft for fritidslivet, naturen og arkæologien.

Det store samlede sølandskab bringer stor glæde og tilfredsstillelse til utallige brugere af naturen.

Viggo Nielsen nævnte også sit samarbejde og bekendtskab med Axel Steensberg indenfor området oldtidsagre, et bekendtskab der begynd-

te i 1950'erne og som gennem årene udviklede sig til et nært og godt venskab. Axel Steensberg er meget savnet.

I 2006 skulle bogen om Næsbyholmskovene og deres opmålinger udkomme.

Forfatteren Hugo Mathiassens bog "Det gamle land" blev anbefalet til læsning, da denne bog giver meget fine beskrivelser af de gamle landskaber.

H.J. Heegaard

Regnskab for Borupris' Venner for perioden fra 1. januar 2005 – 31. december 2005

Indtægter	2005	2004
Indgået kontingent	9.720,00	9.020,00
Modtagne tilskud	2.000,00	1.781,00
Renter	31,89	33,27
Samlede indtægter	11.751,89	10.834,27
<u>Udgifter</u>		
Årsskrift	9.646,88	12.918,75
Administration	1.035,10	1.330,25
Generalforsamling		
Gaver, kørsel	986,50	1.219,00
Udgifter i alt	11.668,38	15.468,00
Periodens over/underskud	83,41	-4.633,73
Balance	11.751,89	10.834,27
Status		
<u>Aktiver</u>		
Indestående på bankbog	24.153,96	23.378,80
Kontante beholdninger	35,75	727,50
Samlede beholdninger	24.189,71	24.106,30
<u>Passiver</u>	24.106,30	28.740,03
Periodens resultat	83,41	-4.633,73
Egenkapital	24.189,71	24.106,30
Januar 2006		Karen Bjerre

Regnskabet revideret. Bank- og kassebeholdning afstemt.

Intet fundet at bemærke.

Fuglebjerg 6. februar 2006

Erling Nielsen